

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem Sancti Thomæ Tomvs ...

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Ratio præcedens Patrum doctrina confirmatur. c. 6.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

videatur in hoc cap. perstringam: posteriorem vero, quæ multam Patrum doctrinam continet, sequenti subijciam. Prior est huiusmodi. Omne quod est sub aliquo genere, vel est in diuiduum, vel species aut sub alterna, aut athoma: sed Deus neutro modo potest esse in prædicamento: ergo nullo modo in eo collocatur. Primum non est species, quia neque continet sub se alias species tanquam sub alterna, neque indiuidua tanquam species in finem, ut manifestum est, neque enim sunt plures dii, solo adhuc numero differentes. Deinde Deus in prædicamento non potest esse indiuiduum: omne namque indiuiduum in ratione speciei cum alijs essentialiter conuenit. Deus autem cum nulla re mundi hoc modo conuenire potest: alioqui diceretur eisdem speciei cum aliqua creatura, & solo numero ab ea differre: quod est absurdum: quia magis distat a quavis creatura, quam una creatura ab alia diuersæ speciei: Deus igitur nullo modo cum aliqua creatura sub genere continetur.

CAPVT V.

Posterior ratio.

Posterior ratio est. Aut Deus cum alijs omnibus rebus creatis est sub unico prædicamento entis, aut sub aliquo ex decem assignatis ab Aristotele: sed sub nullo esse potest: ergo non est sub aliquo prædicamento. Primum non potest esse sub ente: tum quia substantia solum est ens simpliciter, cetera vero secundum quid, hoc est, entis entia: id vero quod vniuoce de aliquibus prædicatur, eisdem simpliciter conuenit: tum etiam quia quoties aliquis conceptus abstractus vniuoce pluribus conuenit, debet esse vnus præter multa, hoc est, ita ab illis abstractus, ut in ipsis aliquid remaneat, quo differant, diuersum ab eo, quod vniuoce ab eis abstractum est: alioquin nihil ipsis commune intelligi posset, ut in 14. c. 2. ostendimus. Ens autem non potest hoc modo abstrahi: nam in eo, quod remanet in inferioribus, ipsa ratio entis intrinsece includitur, quæ de causa vulgo dicitur, ens includi in modis intrinsecis, ac proinde non esse genus, neque vniuoce respectu omnium entium singularium, quam rationem tetigit Ricar. Quare non video quomodo cohereant ea, quæ docet Scotus loco citato, nimirum aliquid esse vniuoce commune Deo, & creaturis, Deum autem sub prædicamento non collocari, id quod latius contra ipsum persequi, non est necesse. Ex dictis quoque colligere licet, commentitiam esse quorundam recentiorum sententiam, qui res omnes in vnum prædicamentum entis reuocare conantur.

Deinde dici non potest, Deum esse sub aliquo ex decem prædicamentis ab Aristotele assignatis, ut percurrendo aliqua illorum facile constabit. Nam si sub aliquo illorum collocaretur, esset substantia, aut relationis, ut videtur docuisse Augustinus locis pro priori sententia citatis, ex alijs enim prædicamentis quamuis aliquid de Deo proprie dicatur, ut agere, sicut indicat Augustinus. Illo tamen non est aliquid in ipso Deo intrinsece ei conueniens, nunc autem controuersia est an ipse Deus secundum aliquid sui in prædicamento aliquo ponatur: non tamen an de ipso aliquid prædicamentum extrinsece saltem denominatione proprie enuncietur, sicut forsan enunciaretur

prædicamentum actionis. Quare licet concederemus actionem creationis, vel aliam, quæ Deus exterius aliquid producit, esse in prædicamento actionis, id quod adhuc certum non est, tamen non propterea ipse Deus in eo prædicamento esset. Superest ergo, ut in prædicamento substantiæ, aut relationis debeat esse, si in aliquo collocandus est. In his autem non posse constitui, facile quoque probabitur.

Primum quidem de prædicamento relationis, præter rationem communem, quæ idem probat de prædicamento substantiæ, quam inferius afferemus, hac peculiari monstrari potest. Quamuis series cuiusque prædicamenti per intellectum solum nostrum disponatur, imo vero ipsa prædicamenta nonnunquam sola ratione nostra distinguantur, ut actio, & passio, id quod manifestum erit infra disput. 18. c. 3. prædicamenta tamen accidentium hoc necessario postulant, ut in nullo prædicamento accidentis collocentur nisi vera, & realia accidentia, sicut enim prædicamentum substantiæ est vera, & realis substantia, sic etiam reliqua nouem sunt formæ vere accidentariæ; Quo supposito humana ratio singula prædicamenta accidentis ordinare, atque vnum ab alio distinguere potest, relatio autem quæ est in Deo, non est forma accidentaria, sed vera substantia, ergo non potest in prædicamento relationis, quod est vnum ex nouem, collocari. Quæ etiam ratione disput. 17. c. 2. notabimus, relationem, quæ ex natura rei idem est cum substantia, in prædicamento relationis non esse constituendam. Quæ vero de causa Boethius lib. 1. de Trinitate dicat prædicamentum qualitatis, & quantitatis substantiam in Deo significare, sex autem vltima prædicamenta per modum extrinsecæ formæ de Deo dici, demum prædicamentum relationis de Deo non prædicari, explicabitur disput. 14. c. 1.

Præterea Deum non esse in prædicamento substantiæ, sic ostenditur, nulla ratio apprehendi potest a nostro intellectu vniuoce communis Deo, & creaturis, non solum sapientiæ, potentie, & aliorum attributorum, quæ in creaturis sunt accidentia, in Deo autem substantia, sed neque ipsius substantiæ, hæc enim talis naturæ in Deo est, ut potius super substantia dici debeat, quam substantia, eo quod nec nomen substantiæ, nec conceptus, quem de ipsa habemus, attingat eam, quæ in Deo est, id quod ceteris nominibus, quæ de Deo dicuntur conuenire, communis Patrum opinio fert ut sequenti c. videbimus.

CAPVT VI.

Ratio præcedens Patrum doctrina confirmatur.

Boethius lib. de Trinitate circa medium de Dei substantia loquens ita scribit, Nam substantia in illo, scilicet Deo, non est vere substantia, sed ultra substantiam, & paucis interiectis: Nam cum dicimus, Deus, substantiam quidem significare videmur, sed eam quæ sit ultra substantiam. Quem locum elucidans Gilbertus in commentario illius libri inquit, Nam quæ vocatur eius substantia, in illo quidem est, de quo prædicatur, sed non in eo vere est substantia, id est, non ea veritate rationis, quæ dicitur substantia quodlibet illud esse, quo subsistens est aliquid, est substantia quod in eo est, sed aliqua rationis proportionem vocatur substantia. Quibus verbis Gilbertus sententiam Boethij exprellit, nempe substantiam in Deo non esse eiusdem

Ens non potest esse genus vniuoce ad omnia entia.

Richard.

Scotus.

10

Cur Deus non sit in prædicamento relationis

Boethius.

Cur non colatur Deus sub prædicamento substantiæ.

12.

Boethius.

Gilbert.

dem rationis cum nostra, sed proportionem quam substantiam vocari.

Ceterum id, quod paulo inferius hic auctor subiungit, mihi non probatur: nempe Deum alia ratione nominari essentiam, quam substantiam, ut hac ratione aliqua sit convenientia inter Deum & creaturam; cum reuera utriusque nominis eadem sit ratio, si cum Deo, & creaturis comparetur. Neque enim Boethius ideo negat substantiam de Deo, quod primaria sua significatione eam significet, quæ accidentibus substat, sed quia Dei substantia, & natura caput nostre cognitionis excedat, ac propterea neque nomine substantia, aut essentia, aut quolibet alio a nobis imposito exprimi valeat, nisi proportionem quadam.

Hanc autem fuisse mentem Dionysij 7. de divinis nominibus, mihi habeo persuasum. Ibi enim describens modum quo Deum cognoscimus in hac vita, inquit; Dei nos habere notitiam, non ex ipsius natura, quod nobis incognita sit (intelligit in se ipsa) sed ex rebus ab eo creatis, in quibus sunt imagines, & similitudines divinarum perfectionum: Atque hunc modum magis explicans subdit: At id, quod omnia superat, via, & ordine pro virili parte omnium detractione, & præstantia omniumque causa ascendimus. Itaque in omnibus Deus noscitur, & sine omnibus: scientiaque Deus noscitur, & ignorantia. Quæ verba explanans Sanctus Thomas lectione 4. in illud caput, tres modos distinguit, quibus Deum cognoscimus: quos verbis citatis Dionysius expressisse videtur.

Primus, & præcipuus modus est per negationem eorum, quæ videmus: idcirco negamus de Deo substantiam, sapientiam, ceteraque omnia: negamus, inquam, eo modo, quo in creaturis ea videmus, & pro hoc statu concipimus: sic enim in Deo nequaquam reperiuntur. Quare idem Dionysius de mystica Theologia cap. 5. de Deo ita loquitur: Propter hoc nec animam esse, nec mentem, nec visionem, aut opinionem, vel rationem, vel mentis notionem habere, nec rationem esse, nec mentis perceptionem. Atque inter alia multa, quæ de ipso negat, numerat vitam, essentiam, & æternitatem, non alia de causa, nisi quia nihil tale, quale nos concipimus, & videmus, in Deo est.

Hunc modum cognoscendi Deum tradidit idem Dionysius c. illo 7. de divinis nominibus illis verbis: Omnium detractione, & iterum cum ait, Sine omnibus: imo ipsa ignorantia Deum cognosci: ac si diceret, nos de Deo potius cognoscere, quid non sit, quam quid sit. Id quod Damascenus lib. 1. de fide c. 4. præclare dixit his verbis: In Deo autem impossibile est, quidnam essentia sua, ac natura ipse sit, dicere; aptiusque est, ex omnium rerum sublatione, atque inspicuatione orationem habere: neque enim eorum, quæ sunt, quicquam est. Quod quidem non ita accipiendum est, quasi non sit, sed quia supra omnia, quæ sunt, ipse sit; atque adeo supra ipsum esse: & paucis interiectis, concedit ipsum esse supra essentiam: postremo tandem subiungit: Sunt porro nonnulla, quæ tametsi per affirmationem de Deo dicantur, præcellentis tamen negationis vim habent: Verbi gratia, cum de Deo verba facientes tenebrarum vocem usurpamus, non caliginem nobis animo proponimus, sed quod lux non sit, verum lumine sublimior. Hic igitur modus Deum cognoscendi negat omnia, quæ de Deo diximus, non propter Dei imperfectiorem, sed quia ipse omnia illa superiori quadam ratione antecellat.

Vasquez in 1. part. Tomus I.

Secundus modus cognoscendi Deum, quem Dionysius, & Damascenus verbis citatis indicant, est per excessum, vel præstantiam, addendo scilicet supra omnia, quæ videmus, cum aliquid Deo tribuimus: veluti si quis eum intelligat sapientem esse, addere debet supra sapientem, & sic de alijs. Quæ ratione Dionysius cap. 1. & 2. de divinis nominibus, & alibi sæpenumero, Dei substantiam, supersubstantialem, & omni essentia superiorem appellat. Eodem modo Boethius lib. illo de Trinitate dixit, Deum non esse substantiam, sed supersubstantiam. Utriusque modi cognoscendi per affirmationem, & negationem meminit Dionysius eodem lib. de mystica Theologia cap. 5. & cap. 1. de divinis nominibus. post medium cum indicasse videtur, cum dixit Deum omnia esse, quæ sunt, & nihil esse eorum, quæ sunt. Quæ verba recitans Elias in orationem 24. Nazianzenus, quæ est in aduentum Ægyptiorum, inquit: Deus ut S. Dionysius ait, est quidem causa ipsa, quæ sunt, ut sunt, ipse autem non est, ut qui nihil horum, quæ sunt, sed supra omnia sit. Quamvis enim Deus ens dicitur, iuxta illud, Ego sum, qui sum, at ens tamen non est, ut ea quæ sunt (quam enim eum modo episcopus, ut opera esset?) neque certo modo ens, sed simpliciter ac peculiari modo, aut velut eximie, ac præcellenter, quemadmodum ipse solus novit, & in orationem 1. apologeticam in illa verba, Cælum excessum, sic loquitur: Qui quidem (scilicet Deus) ut est apud S. Dionysium, & ut mens, & ut Deus, & ut Sapientia, & ut vita, & ut ens, & ut amabilis a tota Scriptura celebratur. Idemque & multa nomina habet, & nomine omni caret: Et paulo inferius cuius plura enumerasset, quæ de Deo dicuntur, subdit: Hac igitur omnia dicitur, & tamen super hac omnia est: & paucis interpolitis: Deus enim, & supra mentem mens est, & supra vitam vita, & denique supra omnia.

Contra verò alij, ut ostenderent eandem inter Deum, & alia creata differentiam, ipsumque præter Deum supra omnia esse, dixerunt, Deum esse cetera verò non esse. Sic refert Augustinus lib. 8. de civitate Dei cap. 11. Platonem appellasse cetera omnia præter Deum non entia: ex quo persuasum sibi habuit Augustinus Platonem legisse illud Exodi 3. quod Dominus Moysi respondit: Ego sum qui sum. Idem quoque Plato in Sophista ostendit illud simpliciter posse dici ens, & esse quod in se omnes continet perfectiones entis, & cui nihil deest. Quæ sensu Augustinus 7. confessi. cap. 11. ita ait: Inspeci cetera infra te, & vidi nec omnino esse, nec omnino non esse: esse quidem, quoniam ab te sunt, non esse autem, quoniam id quod es, non sunt, id enim vere est, quod incommutabiliter manet.

Tertius modus cognoscendi Deum, inquit S. Thomas, est, secundum rationem causæ, & effectus, cum omnia, quæ in rerum natura sunt, tanquam effectus ipsius Dei consideramus. Verum hic tertius modus, qui præsentis disputationi parum accommodatus est, alterum ex duobus modis præcedentibus includere debet. Cum enim res alias ad Deum referimus, aut negatione, aut præstantia ipsum intelligimus: ex hac igitur Patrum doctrina perspicue patet, nihil vnius commune Deo, & creaturis in nostra cognitione esse posse: quare ratio substantiæ diuinæ ad prædicamentum aliarum rerum non pertinebit. Neque hoc solum verum est, si sermo sit de intellectu viatorum, sed etiam de intellectu videntium Deum:

Sermones
modum per
excessum.

Elias.
Eius pulchra
sententia.
Nazian.

Dionysius.

16

Omnia alia
præter Deum
non esse quomodo
intelligendum.

August.
Plato.
Exod. 3.

August.

Tertius modus
secundum
rationem
causæ, & effectus.
S. Th. m.

Deducitur
formatum
ratio.

Substantia
quomodo de
Deo dicitur.

13

S. Thom.
Triplex via
cognoscendi
Deum.

Modus pri-
mus per ne-
gationem.
Dionysius.

14

Damasceni
prelata
verba.

tum quia eadem omnino ratione nihil commune inuenire possunt Deo, & creaturis, cum Deus supra omnem modum essentie, & substantie sit, tum etiam, quia videntes rem, sicuti est, in ea distinguere nequeunt rationem genericam ab specifica, vt disp. 18. cap. 4. videbimus.

Nomina Deo attributa non conueniunt illi proprie.

Boethius.

August.

Dionysius.

Basilus.

Hac etiam de causa nomina, quæ alias iuxta communem sententiam Theologorum de Deo proprie dicuntur, asserunt Patres nec vere, nec proprie ipsi conuenire, quod in Deo longe aliud significant, quam in rebus creatis, ex quibus desumpta sunt. Ita Boethius lib. illo de Trinitate dixit, substantiam in Deo non esse vere substantiam, & August. lib. 5. de Trinitate cap. 10. in fine, cum asseruisset, aliqua prædicamenta de Deo dici, non translatione, sed proprie, subdit: *Si tamen de illo proprie aliquid dici ore hominis potest: vt infinuaret in omni appellatione, qua Deum nuncupamus, quantumuis propria videatur, semper esse aliquid ad modum translationis.* Quo sensu Dionys. cap. 5. de mystica Theologia inter multa alia, quæ de Deo negat, dicit in Deo nec filij, nec patris rationem esse, & Basilus lib. 5. contra Eunomium cap. 13. ait, nec filium, nec generationem deitatis esse proprium, sed ex humana similitudine adductum; atque ex eadem nomen spiritus tractum esse putat.

*18
Cur significatum formale aliquorum attributorum in Deo proprie conueniat.*

Pro cuius rei explicatione notandum est, in omnibus nominibus, quæ Deo tribuuntur, esse nonnihil improprietatis, quod Deum, ipsiusque perfectiones non significant, vt in se sunt, sed instar rerum creaturarum, quarum similitudine cognoscuntur, per deductionem, vel præstantiam vt explicatum est. Quia vero ad Deum transferuntur, vt significant id, quod in ipso est non admixtum imperfectioni, ideo dicimus, formale significatum illorum vere, & proprie in Deo reperiri. Sic ipsum appellamus sapientem, non quod discit, neque quod eius cognitio, operatio quædam sit elicta à facultate intellectus, sed quia ipsi superiori quadam ratione res omnes sint manifestæ.

S. Thomas.

De his autè nominibus optime docuit S. Thomas infra q. 13. art. 3. improprie dici de Deo, si attendamus id, quo desumpta sunt, & modum nostræ cognitionis; si vero rem ipsam, proprie Deo conuenire. Id quod ex Cyrillo, & Ioanne Cyparisiotico ibidem ostendimus. Contra vero, quia sunt nomina aliqua, quorum proprium significatum ab imperfectione omnino separari nequit, ad Deum translata non possunt ei vilo modo proprie, sed metaphorice conuenire: quæ tamen Deo tribuuntur propter similitudinem aliquam effectus. Qualia etiam aliquando rebus inanimis tribuimus, sicut mari perturbato iram, & indignationem: auditum etiã & sensum, propter aliquam similitudinem ex parte effectus. Cum igitur Patres citati docent nihil eorum, quæ intelliguntur, à nobis proprie Deo conuenire, ac proinde omnia nomina de ipso improprie prædicari, priori modo locutos esse, intelligendum est.

Hac ratione vsi etiam sunt S. Thom. & Caiet. in hoc articulo, Richard. & Argentina loc. cit. vt enim optime ait Richardus, omnis creatura respectu Dei dicitur ens per imitationem, non secus atque accidentia respectu substantie: ideoque citati Doctores censent, non dari quid vniuocè commune Deo, & creaturis. Cum quibus hoc ipsum docent

Caiet. in hoc articulo. & 1. q. 13. art. 5. & opuscul. de ente, & essentia cap. 2. q. 3. Ferrar. cum eodem S. Thom. 1. contra Gent. c. 32. Bassol. in 1. d. 8. q. 4. §. Propter istas.

CAPVT VII.

Respondetur argumentis prioris sententia.

Fundamenta vero prioris sententia conuelle-
re difficile non est. Ad rationem illius, quæ
vnica est, quod videlicet putet auctores illius, nul-
lum pro nostra efficax argumentum inueniri. Res-
pondeo, multas quidem rationes, quæ pro no-
stra sententia afferri solent, non multum habere
momenti, non tamen omnino aliquas efficaces
desse, vt superius ostensum est. Ad testimonia
vero Patrum ex dictis etiam facile responderi po-
test. Ad primum, quod est Augustini, concedimus
duo illa prædicamenta substantiæ, & relationis,
hoc est, nomina illorum prædicamentorum Deo
proprie conuenire, sed non vniuocè: quia ratione
superius notauimus, eundem Augustinum lib. 5.
de Trinit. c. 10. dixisse: *Si tamen de illo*, hoc est de
Deo, *proprie aliquid dici ore hominis potest.* De prædi-
camentis vero, quæ extrinsece tantum de Deo
enunciantur, quale est prædicamentum actionis,
in præsentem non curamus. Licet enim actio Dei
poneretur in prædicamento; tamen non propter
ea ipse Deus in prædicamento collocaretur.

Ad secundum testimonium, quod est Dama-
sceni, respondeo, vocabula filietatis, & processio-
nis, sicut reliqua omnia, vere esse à creaturis ad di-
uina translata, vt superius ex Dionysio, & alijs Pa-
tribus ostensum est, qui propterea aliquod genus
translationis in diuinis nominibus concedere vi-
dentur, quod ex rebus creatis illa omnia desump-
ta sint. Quare non video, quomodo Damascenus
dicere poterit oppositum. Id vero quod ad-
ducit ex cap. 3. ad Ephes. *Ex quo omnis paternitas, &c.*

non probat, nomina ipsa, & vocabula filij, & Pa-
tris ex diuinis ad humana fuisse deriuata: neque
aliquis Patrum locum Pauli in eum sensum inter-
pretatur. Neque vero paternitas eo loco ratione, &
dignitate Patris significat, sed familiam. Græce
enim est *πατρις*, quod familia, seu tribum denotat.
Sic Psalm. 21. vertit Vulgatus, familiam, *Adora-*
bunt, inquit, *in conspectu eius vniuersa familia gentium,*
& Psalm. 95. vbi Latine dicere poterat: *Afferte do-*
mina familie gentium: reliquit nomen Græcum *πα-*
τρις, & dixit, *Patria gentium.* Hebraice vero est,
מִשְׁפָּחָה, *Misphahot*, quod 70. Interpretes Græ-
ce translulerunt, *πατρις*, locis citatis, & Numer. 1.
Eo igitur cap. ad Ephes. 3. ponitur nomen *πατρις*,
quod familiam significat, non *πατρις*, quod Latine
paternitas dici potest; quo vitur idem Dama-
scen. in suo textu, cum dicit: *Hoc siue oportet nomen*
paternitatis, &c.

Deinde obseruandum est, verbum, *Nominatur*,
apud Paulum eo loco non significare idem quod,
appellatur, aut *vocatur*, sed idem quod *est*. Sicut etiam,
Nomen, aliquando sumitur pro re ipsa, ad Philipp.
1. *In nomine Iesu omne genu flectitur*, vt latius ostendi
2. lib. de Adoratione disp. 8. cap. 1. o. Simile est id,
quod in eadem epist. c. 1. dicitur: *Super omne nomen,*
quod nominatur siue in hoc seculo, siue in futuro, hoc est
super omne id, quod celebratur.

Sensus igitur Pauli ad Ephes. 3. est huiusmodi: *Sensus Pauli*
flecto genua ad Patrem Domini nostri Iesu Chri-
sti, ex quo omnis paterna cognatio, & familia ho-
minum, atque Angelorum deriuatur, qui non so-
lum

*19
Prima solu-
tio.*

*Respondetur
auctoritati
Augustini.*

August.

*Ad testimo-
nium Dama-
sceni respon-
detur.*

20

Ad Ephes. 3.

*Explicatur
suse Pauli.*

Psal. 21.

Psal. 95.

Damascen.

Ad Phil. 1.

Sensus Pauli